

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Novelizace trestních předpisů: posun k modelu vyjednávání o druhu a výši trestu při doznání a důraz na majetkový postih pachatelů trestné činnosti

Dnem 1. 10. 2020 vstoupil v účinnost zákon č. [333/2020](#) Sb., kterým se mění zákon č. [40/2009](#) Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [141/1961](#) Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Jedná se o poměrně významnou novelizaci trestních předpisů, jejímž hlavním, zákonodárcem deklarovaným cílem je zvýšit četnost ukládání peněžitých trestů, a to jak namísto stále dominantního trestu odnětí svobody, tak i vedle jiných trestů. Zákonodárce sice deklaruje, že primárně není cílem snížení počtu „vězeňské populace“, nýbrž zvýšení míry individualizace a zacílení ukládaných sankcí za účelem jejich zefektivnění, avšak se snížením počtu odsouzených k pobytu ve věznici je evidentně také počítáno.

Dalším důležitým předmětem dané novelizace, v důvodové zprávě však nezmiňovaným, je institut dohody o vině a trestu, kde došlo k zásadnímu rozšíření okruhu příležitostí, kdy takovou dohodu lze sjednat. Do zmíněné novely se dále dostaly také úpravy technického charakteru a mající evidentně za cíl zjednodušit průběh trestního řízení tam, kde je to s ohledem na zjištěné skutečnosti a postoj obviněného možné a žádoucí. V tomto článku stručně shrnujeme nejdůležitější změny obou českých trestních kodexů, tedy trestního zákoníku a trestního řádu.

Preference peněžitých trestů

Ačkoli zákonodárce alespoň prozatím nepřistoupil k zakotvení absolutní povinnosti udílet za určitou trestnou činnost automaticky peněžitý trest namísto trestu odnětí svobody, z provedené novelizace trestního zákoníku je zřejmá snaha o preferenci udílení peněžitého trestu, a to hlavně u majetkových trestných činů, resp. tam, kde pachatel získal či hodlal získat trestnou činností majetkový prospěch. Soudy mají nově povinnost udělení peněžitého trestu vždy uvážit a udělit jej tehdy, nevylučují-li to majetkové nebo osobní poměry pachatele, a to buď samostatně, nebo vedle jiného trestu. Se zákonnou preferencí ukládání peněžitých trestů se pojí rovněž povinnost orgánů činných v trestním řízení detailněji a důsledněji zkoumat rodinné a majetkové poměry obviněného pro účely zohlednění při budoucím případném ukládání trestu.

Současně s preferencí peněžitého trestu zákonodárce přistoupil ke zrušení možnosti přeměny peněžitého trestu na jiné tzv. alternativní tresty, tj. odlišné od trestu odnětí svobody, což se v praxi jevílo jako neefektivní a spíše motivující odsouzeného ke kalkulacím, zda je pro něj výhodnější splnit peněžitý trest či čekat na jiný, potenciálně méně citelný alternativní trest domácího vězení či obecně prospěšných prací. Z trestního zákoníku byla tedy tato možnost vypuštěna a zároveň byl institut tzv. náhradního trestu odnětí svobody za nesplněný peněžitý trest nahrazen možností (nikoli však nutně povinností, viz dále) přeměny peněžitého trestu rovnou na nepodmíněný trest odnětí svobody, a to podle předem daného klíče, kdy rozhodným pro délku trvání trestu odnětí svobody je dvojnásobek tzv. denních sazeb peněžitého trestu. Obdobně se nově postupuje též při neplnění uloženého trestu obecně prospěšných prací. Odsouzení by takto měli být motivováni uloženým peněžitým trestem splnit,

neboť následky případného nesplnění jsou jasně dány. Motivačně ke splnění uloženého peněžitého trestu by mělo působit také automatické zahrazení odsouzení při splnění (zaplacení) nově i u úmyslných trestných činů, s výjimkou zvláště závažných zločinů.

Zákonodárce rovněž přistoupil ke zmírnění dosud poměrně ostrých časových omezení pro splnění peněžitého trestu, konkrétně prodloužením lhůty pro zaplacení obecně na 30 dní s možností odkladu trestu až o rok a umožněním rozdělení peněžitého trestu do splátek bez časového omezení pro zaplacení celého trestu. Zákon dává odsouzenému též příležitost ještě „na poslední chvíli“ odvrátit přeměnu peněžitého trestu na trest odnětí svobody dodatečným doplacením, a to případně i zčásti – pak dojde k přeměně jen zbývajících nesplněných částí peněžitého trestu.

Snaha o zjednodušení trestních řízení

Diskutovanou novelizací trestních předpisů zákonodárce zjevně usiluje o to, aby v trestním řízení byl dán větší prostor pro vyřízení věci bez často rozsáhlého, složitého a finančně i časově náročného dokazování a hodnocení důkazů, navíc obvykle ve dvou soudních instancích. Speciálně cílí zákonodárce na situace, kdy obviněný i sám kalkuluje s tím, že orgány činné v trestním řízení budou nakonec s to dokázat jeho vinu ze spáchání trestného činu, a je pro takový případ ochoten přijmout adekvátní trest, proto s vidinou udělení pro něj lépe akceptovatelného trestu je ochoten orgánům jejich práci „ulehčit“. Hlavním nástrojem realizace posunu právní úpravy trestního řízení tímto směrem je výrazné rozšíření možnosti obviněného uzavřít se státním zástupcem dohodu o vině a trestu.

V zájmu většího rozšíření používání institutu dohody o vině a trestu zákonodárce přistoupil k umožnění uzavření dohody o trestu odnětí svobody i pod zákonnou hranici trestní sazby, přičemž nově je možné dohodu o vině a trestu sjednat dokonce i při spáchání zvláště závažného zločinu. Není-li dán důvod nutné obhajoby, při sjednávání dohody o vině a trestu již také obviněný nemusí mít obhájce. Ohledně sjednávání dohody o vině a trestu byla dále posílena role soudu (přesněji předsedy senátu), který má nyní možnost po zahájení hlavního líčení státnímu zástupci a obviněnému uzavření této dohody přímo navrhnout, čímž dá do jisté míry předem najevo, jak se mu situace jeví, dokonce ještě před dokazováním.

Další novinkou z kategorie snah o zjednodušení trestního řízení je povinnost státního zástupce v obžalobách uvádět i návrh trestu s odůvodněním jeho uložení. Soud následně zasílá obviněnému text obžaloby s poučením, že se může vyjádřit k otázce své viny či nevinu, k možnosti uzavřít dohodu o vině a trestu či prohlásit v hlavním líčení svou vinu, uvést, zda souhlasí s popisem skutku, jeho právní kvalifikací a navrženým trestem a označit skutečnosti za nesporné. Totéž se pak opakuje na počátku hlavního líčení a pokud nedojde ke sjednání dohody o vině a trestu (či není schválena), dá soud možnost obviněnému prohlásit svou vinu, což představuje v podstatě institucionalizaci doznání, která doposud v trestních předpisech mimo úpravu odklonů v podstatě chyběla. Co je pak označeno obviněným za nesporné, nedokazuje se, pokud soud rovněž nemá důvodné pochybnosti. K využívání uvedených institutů ke zjednodušení, resp. „usnadnění“ průběhu trestního řízení, je obviněný dokonce přímo motivován, a to rozšířením okruhu skutečností, ke kterým má soud přihlídnout při ukládání trestu. Konkrétně soud přihlídně právě k prohlášení viny a učinění skutečností nespornými.

Další důležité dílčí úpravy

Z dalších dílčích úprav trestních předpisů provedených diskutovanou novelou stojí určitě povinnost soudu při ukládání trestu zohlednit jiné, ještě nevykonané tresty obviněného, pokud samozřejmě nejde o situace, kdy soud ukládá souhrnný nebo společný trest. Změnou ve prospěch obviněného je dále rozšíření okruhu případů, kdy lze žádat o podmíněné propuštění z výkonu nepodmíněného

trestu odnětí svobody za spáchání zvlášť závažného zločinu již po výkonu třetiny trestu. Nově je toto vyloučeno jen u některých, taxativně stanovených zvlášť závažných zločinů.

Nejdiskutovanější změnou provedenou diskutovanou novelou je zdvojnásobení hranic výše škody vyjádřené v penězích, resp. výše získaného prospěchu, hodnoty věci či nákladů k odstranění následků, v ustanovení § 138 trestního zákoníku. Ze strany zákonodárce byla tato změna prezentována jako snaha reflektovat ekonomický vývoj, kdy původní finanční částky obsažené v daném ustanovení odpovídaly vnímání daných hranic poplatně datu vzniku daného ustanovení, nicméně podle našeho názoru bylo hlavním záměrem pravděpodobně spíše odbřemenění trestních soudů a uvolnění věznic do budoucna.

Pouze heslovitě zmiňme ještě prodloužení promlčecí doby u nejzávažnějších a privatizačních trestných činů na 30 let, zrušení výjimky ze zákazu provádění veřejné dražby, exekučního prodeje a zpeněžení v insolvenčním řízení majetku zajištěného v trestním řízení, která platila pro pohledávky státu, dále technickou úpravu zjednodušeného řízení před samosoudcem a umožnění rozhodnutí trestním příkazem i o upuštění od potrestání či od uložení souhrnného trestu, i když předchází trest byl uložen rozsudkem.

Závěr

Výše popsaná provedená novelizace trestních předpisů směřuje k posílení různých alternativ klasického trestního řízení končícího rozsudkem soudu buď o zproštění obžaloby, nebo o odsouzení pachatele trestné činnosti k odnětí svobody s následkem jeho izolace od společnosti, což sice může být vnímáno kontroverzně, avšak z praktického hlediska novela smysl dává. Bez ohledu na diskutabilní efektivitu, pokud jde o ochranu společnosti před pachateli trestné činnosti a prevenci recidivy, tato novela totiž zcela jistě reflektuje zásadu subsidiarity trestní represe zakotvenou v § 12 odst. 2 trestního zákoníku.

PhDr. Mgr. Jan Ptáčník,
advokát

[PEYTON legal advokátní kancelář s.r.o.](#)

Futurama Business Park
Sokolovská 668/136d
186 00 Praha 8 - Karlín

Tel.: +420 227 629 700
E-mail: info@plegal.cz

Další články:

- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)
- [Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?](#)
- [Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury](#)
- [Zásadní novinky v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob v roce 2026](#)
- [Kauza Skender Bojku: Putativní nutná obrana optikou ÚS](#)
- [Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob](#)